

EESTI PÄEVALEHT

KOLMAPÄEV, 29. septembril 1976 Nr. 73 (4163)

Pärast riigipäevavalimisi:

Mis on muutumas haldusaparaadis?

Alur Reinans oli TV valimiskommentaarideid.

Televisiooni valimissaates nägime ekspertide grupi liikmena kommenteerimas ka üht eestlast – Alur Reinansit, kes on Statistika Keskbüroos varem tegelenud valimis- ja rahvastikustatistikaga, olles aga praegu komandeeritud Tööturuministeeriumi ekspertide grupi sissearannu uurimiseks (ta oli vahepeal nimelt sissearannu-uurimuse üks sekretäre). Eesti Päevaleht vestles Alur Reinansiga ühenduses möödunud valimistega, et selgitada, mis toimub haldusaparaadis pärast rezhimivahetust.

"Raske on midagi ennustada lähemalt, sest väga pikaks veninud ühe erakonna rezhimilt tõttu puudub Rootsis traditsioon rezhimivahetuse protseduurideks", ütles Reinans, kes arvab, et vaevalt uuel valitsusel oleks ambitsiooni kõike muuta.

On ju suurem osa probleemidest lahendatud erakondade

kokkuleppel. Iseasi on küsimused, kus on võimule tulnud erakondadel seiskohad sootuks erinevad ja kus eelmise valitsuse sammud otse on suundunud sotsiaalseerimisele.

Tuleb arvestada, et Rootsis valitsusevahetuste pikaaegse puudumisega on tekkinud olukord, kus võimule tulejal puuduvad administratiivsed kogemused. Et asja käigus hoida, tuleb tahestehtimatuult teostada olensolevale ametnikkonnale vaatamata nende poliitilisele kuuluvusele.

Muidugi lahkuvad tippudest sotsiaaldemokraatide juhtivad ametnikud, keerulisem on aga juba valitsusastutega, millele funktsioneerimises ei tohi tekkida vahet. Valitsusastuteste juhatuses loomulikult tehakse muudatusi erakondade esindajate arvu osas, et need vastaksid parlamentaarsele situatsioonile, sama on loomulik ka uurimustes ja komisjonides.

Eelmise valitsuse poolt tellitud uurimuste osas võib arvata, et neist tähtsaimad tehakse ümber kui see osutub vajalikuks – vastavatesse komisjonidesse on ju kuulnud ka praeguse uue valitsuskonstitutsiooni esindajad, kes järelkult on kursis asjadega ja küsimuses on vaid ebakõlade

Järg lk. 7

Kulturråd küsib raha vähemuskirjandusele

Statens Kulturråd, riigi kultuurinõukogu, on oma eelarvetoetluses valitsuselt küsinud poolemiljonilist summat ka vähemuste kirjanduse väljaandmise toetamiseks. Kulturrådet peab vajalikuks kirjanduse väljaandmist vähemuste keeles, kusjuures küsitud 500.000 kroonist jatkaks 20–25 raamatut väljaandmiseks.

Leitakse ka, et sissearandajad peavad raamatukogudest leidma oma emakeeles raamatuid samas ulatuses kui rootsikeelses kodanikul. Seda seisukohta toetavad nii sissearandajate kui kirjanduseuurinused.

Kava toetamiseks tuleb plaanikindlalt suurendada toetust, mis antaks kesksetele raamatukogudele – lään-

raamatukogudele ja laenu-tamiskeskustele. Kokku soovib Statens Kulturråd selleks ostarbeks 2,5 miljonit krooni.

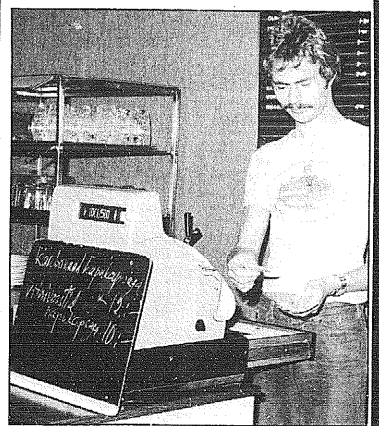
Seoses sellega on huvitav märkida, et ühiskondlikud kultuuritoetused kogu Rootsi ulatuses moodustavad umbes 18% sellest, mis kultuuritervikuna maksma läheb.

Ühiskond (riik, linnad ja

kommuunid) toetab iga isiku kultuuritarviduste rahuldami- 214 krooniga. Kogukultu- tused kultuuri heaks on keskmiselt 836 krooni isiku kohta.

Seoses teatriga, raamatukogudega ja muusikaga on ühiskondlikud toetused väga suured.

Individuaalselt peetakse ülevaile filme ja kirjandust.

Lauri Nurmisaar Eesti Maja kohvikus. (Foto Trummer)

Täishoog E. Majas!

Stockholmi Eesti Maja on olnud Stockholmis Eesti Osakonna saavetega, kes on avaldanud soovi kaks korda kuus kasutada Eesti Maja seltskondlikeks koosviibimisteks kerge eime, tantsu ja muusikaliste ettekannetega.

Koosviibimised algavad järgmisel kuul. Eesti Osakond koosolekul selgus, et kontakt

Järg lk. 7

Uue pruudi osas

Pinnastudio lähed ringreile kevadel esitatud Arvo Mägi lühinäidenditega "Juubel" ja "Neli paari".

Oktoobris külastatakse Norrköpingi, Oskarshamni ja Eksistat.

Kuna "Nelja paari" esimeses ja neljandas pildis pruudi osas mänginud Mari Künna vahepeal abielus (ja kannab nime Leesment) USA-see, siis astub tema asemele uus pruut, Anne Pärtma, kellega proovid on käimas.

Rohkem pruudi vahetusest ja ringreisist tänases lehes teisel.

Anne Pärtma

Göteborgi EM avas ukseid

Göteborgi Eesti Maja tegevus jätkub pärast suvist vahetega endises korras. Avamisel serveris Göteborgi

Eesti Maja Klubi personalit, kelle hulgas olid ümberkaudsed, endine göteborglane rohuteadlane Ha-

rald Jürgens, kes juba mõnda aega alaliselt elab Helsingis. Pildil vasakult Harald Jürgens, Lydia Aadli, Elsa Kuhl-

Arni Metzlöv, Helmi Ojaveks, Villem Randmaa, Johannes Pahi ja Aleksander Metzlöv. (Foto KOPLER)

Vene näitus on keset kaitseala...

Rootsi ajakirjanduses on tekkinud proteste Luleå kommunis maamüügi vastu N. Liidu poolt omatavalte AB Matreco, kuigi firma ise väidab, et kavatsusel on ehitada vaid pidevaid näituselokaale. Svenska Dagbladet pühendas afäärile juhtkirja, milles m.h. ütleb:

N. Liidu autofirma Matreco Gävles müüs aastas paarsada

Järg lk. 7

Kontakt eestlusega EPL kaudu!

Pilt naiste võitvõistluse 100 m tõkkejooksust Eesti-Roosi maavõistlusel Tallinnas. Võitvõistlus naistele oli esimene korda kavas mitmevõistluse maavõistluse ja rootslannad olid ülekaalulised, saavutades kolm esikohta tulemustega üle 4000 punkti, parimal eestlannal Saima Tiigil oli ainult 3818 punkti (Eesti rekord on Silva Oja keegi -4085 punkti). Pildil vasakult Helene Pihl, Kristine Tannander (R), Asta Jänes, Marje Lää, Anette Tannander (R) ja Saima Tiik.

Legendid jutustavad:

Kristuse surmamõist ja Pilaatuse saatusest

Kristuse saatuse — ja tema ristilöömise Kolgatal — määras Junda maavaltseja Pontius Pilatus. Kõik neli evangeeliumi kõnelevad temast. Kuid ta nimelt esineb ka väljapool Pihlilt. Näiteks kõnelevad Pilaatusest kirikuks Justin, kirikuaaloalne Eusebius, Philon Alexandriast ja juudi ajaloolane Josephus Flav.

Pilaatuse eesnimi Pontius kõneleb tema rooma-sammilist (sammilid — hõim antiikses Itaalias) päritolust. Ka vois Pilaatus olla rüütel, sest tavaks oli, et maavaltseja (prokuraatori) kohale määrati rüütel. Üldse oli Pilaatus viies Junda (Judea) prokuraator ja asus sellele kohale (Gratuse järglasena) arvata-vasti 27. aastal.

Philon. Pilaatuse kaasaegne, kutsuti tema "päämadama" endine kuninglik palee. Ümbes samal viisil ja samade andmetega esitab Flavius meile Pilaatuse, kes resideeris Caesarea, kust ta tähtsamate sõdade muiste puuli sõitis Jerusalema. Ka seal oli ta kasutanud üks endine kuninglik palee.

Philon. Kui prokuraatori kohta ütleb Philon, et ta tegevus ärritas rahvast ning põhjutas sageli rahutusi. Näiteks lasis ta renoveerida veejuhtmistiku Salomoni üldiksid Jerusalema Jerusalema templi ka. Kui tekkis mure korral tulla rahva ja Pilaatuse vahel rooma keisrile piltide pärast, sest ta lasis need naelutada "lüstama" Jerusalema tänavaid ja väljakuid.

Ford vajab Kissingeri ka edaspidi

WASHINGTON (VES) — Ajakiri US News & World Report intervjueeris Ford USA sise- ja välispoliitilistest, Mr. Kissit välisprobleemidest, Mr. Kissit presidendilt, kas ta novembriks toimuvast presidendivalimisist võttes jätkab oma välisministriks edasi Kissingeri.

President vastas jäatavalt järgnevalt:

Kui meeskoosnais on mingi-ja, kel on head tulemusid, siis ei hakka keegi teda vahetama välja mõne teise mingi-ja vastu.

Kuna presidendikandidaat Jimmy Carter on avaldanud soovimise kaotada N. Lindu siset kaubanduslikke suhteid, siis see "muutub aktiivseks" mõnes maailma osas, siis president Ford leidis, et ta ei taha vähemalt toiduproduktiooni kasutada (ta mõttes nähtavasti liha-sünnike) rahvusvaheliste laharikadest. Ta ei tantsust meelendina kasutada USA majandus-sjandusega toidulaad.

Üldise ülestõusu vältimiseks lasis ta need pildid siiski avalikele kohtadele kõrvaldada. Li-saks tekkis sageli ülestõusu sõdu-rite ja rahva vahel kokkupõrkeid, mis põhjused ümisi tühi rikkal ar- vutõvred.

Uue sellise vahetujuumi pärast kutsuti Pilaatuse (kaebustest põh-justatuna) Rooma ja tema asemele määrati siis Junda maavaltsejaks Marcellus.

Sellest ajast, peale, kui Pilaat-ust lahkus Palestiinast, puuduvad tema kohta kindlad kirjeldused andmed. Eusebius kirjutab, et ta oli kümme aastat Judea proku- raator ja et ta Galigala ajal teos- tas endamõrva. Kuid ka Eusebius rajab oma väite kuulustele ja legendide, mitte Pilaatuse saatust kirjeldavale ürikule.

Oma ajaloolise kuuluse sa-avutas Pilaatus Kristuse risti- surma kaudu. Et ta soovitas juu- tide Kristuse vabastamist ja et ta pesi oma käed, selle tõttu tembeldavast müüdi legendid Pilaatuse pühakuts, teised selle vastu jälle vastustundetuks tü- ranniks, kellegi puudus nii süüme kui ka oskus õiguse normide ra- kendamiseks.

Pilaatuse partitulu, saatust ja surma käsitlevad legendid ar- vatakse üle tuhande. Näiteks es- tab 12. sajandist pärinev jutustus "Libe de ortu Pilati" Pilaatuse meele vallastapana. Ta lasis pidi olema Mainz kuningas (võist) Tyrus ja emaks ühe mõrdi tütar. Kui kuningas viibis jahil, eemal oma residentsist, näitasid talle tähed, et ta peab õõsõ sõitma poja, kes kutsutakse suurtaks tegeuks.

Et ta viibis jahil ilma naiseta, lasis ta saata endale külast ühe neitsi, kes andis pärast sünnila- mist pojale oma vanemate nime — Pilaatus. Kui poisil oli juba küllalt suur, saatis ema ta isa juure.

Sest mõrvas Pilaatus kuninga ametliku poja, mille tõttu Tyrus saatis Pilaatuse Rooma, kus Pila- laatus kasutas taas oma jõudu võõraste ja Rooma vastaste mõrvamiseks. Et seda Pilaatuse võimet positiivset rakendada, määrati ta Judea prokuraatoriks.

Selleid legende esineb Pilaat- use kohta sadade viisi. Kroni- kas "Casus monasteri Petris- hausen" esineb Pilaatuse sün- nikohana Forchheim. Nicolas Cho- rieri jutustuste järgi soovivad Pilaatuse sünnilinnadena esineda ka Lyon ja Vienne.

Lisaks kõnelevad legendid sel- lest, kuidas Pilaatus pärast Kris- tuse ristsurmu tuli ise Rooma, et sellest sündimusest isiklikult keirle juustada. Ka pidi tal kaasa võtta kogu prokuraatori ma- terjalid, millele alati ta veeretaks kogu sünd juustele.

Ajalooliste legendide kogu "Cuna Sanitatis Tiberii" mis pärineb XI sajandist, kõneleb ka kottumistest Pilaatuse üle. Tiberius kohtleb Pilaatust igi- sõbrani. Selle kalte pidi pidi põhjastama Jeesuse rüü, mida hoidis Pilaatus. Kui see temalt võeti, muutus koe Tiberiuse kättmine. Ta saatis Pilaatuse

kui vangist asunisele Tuskenis asuvasse Ameriasse. Legend li- sab, et seal teostas Pilaatus end- amõrva. Kui ei puudu ka jutud sellest, et Pilaatus asetati ühe raupuri ja saadeti keisri käsul porgusse.

Uue legendi kohaselt viskasid keisri käsileasid Pilaatuse laiba Tiberi jõe. Et ta põhjustas seal tormi ja takistas kalapüüki, vi- sid juured kahuri Pilaatuse Ti- berist Rhone jõkke. Uue teise va- riandi kohaselt visati kahuri ta laiba Tiberist ühte Appennini- mägiäär. Mis sellest peale ole- vat ainult nende kättesaadav, kes pühendavad midagi kuradide.

Ka Pacio degli Uberti (suri 1387) kõneleb oma reisikirjas "Dittamondo" Pilaatuse mäest ja sellel mäel asuvas deemonite järeest. Üldse leidub selle järe- koha euroopa kirjanduses mitu- sada olevat.

Ka need olevatend kordavad seda legendi, et igal suu-reedel võidavad selle järeve näha Pilaatust ujumas. Üks legend lisab sellele veel, et keisri olevat Pilaat- ust ujutavat seal üks deemon, kes laskvat ta siis ka käsi pesta.

Moskva-olümpia (4)

Et vältida igatüü "individualist" s.t. omapäed, siis olevat kavas varustada mõned stardioliid niisuguse seadeldusega, mis reguleerib sportlase füsioloogilise jõudmise aega. Selliste seadmete muretsenemine ei tohiks teha mingid raskusi ega tekitada ekstra-kulubusi, sest küüditatule orjalagrites, kus suremis on esindriid, peaks neid jõude seivald ristiapud leiduma külluses.

Kopenhaagenis arutati DDR-i surmaautomaate

Ida-Saksamaal on praegu ligi 7.000 poliitilist vangit, kellest umbes 4.000 on vangistatud selle tõttu, et nad on kas ise katsumud võimudele, läände või aidanud teisi niisugusel katel. Pärast 1973 veebruari amnestiat Ida-Saksamaal oli umbes 700 poliiti- list vangit, nüüd nende arv on ka- sanud kümnekordseks.

See selgus hiljuti Kopenhaa- genis peetud "Sahharovi-ülekuu- lamisel", kus seokord käsitleti peamiselt Ida-Saksamaasse ja Berliini mõõru puutuvalid küsi- musid. "Sahharovi-ülekuulamis- tega" alustati mõõdunud sügisel samuti Kopenhaagenis. Need on mõõdud inimõiguste rikkumiste paljastamiseks kommunistlike maades ja oma nime nad said selle tõttu, et tuntud vene auto- möbilist ja inimõiguste eest- võitleja Andrei Sahharov andis nende oma teetue ja lubas ka- nendega seoses kasutada tema nime.

Korraldajate kavatsuseks oli tutvustada kohaliviivaid aja- kirjanikke ja teisi asjast huvita- tud Ida-Saksamaal rakendatud "surmaautomaate". Selle näi- tamiseks oli Taani politsei and- nud loa, kuid sellest kavatsusest tombas kriipsu läbi üks Taani kottumisteenistumli bürojuha- taja.

"Ida-Saksamaa võimud ei- võiks loota endale paremat meest Taani riigilaparadisi", ütles Sahharovi-ülekuulamise komitee esimees Oyvind Feldstedt Andre- sen hotel d'Angleterres korral- datud pressikonverentsil.

Ülekuulamistel osenud W. Wolfgang Hildebrandti järgi need surmaautomaate on paigutatud Ida-Saksamaa läänepiirile 22.000 tükk. Nende kasutusele võtmise algas juua 1971, kuid on kasvanud tunduvalt viimastel aastatel. Surmaautomaadi mehhanism laeb tema mõõrupiirkonda sat- sumud inimese vastu laenitud, mis sisaldavad 100 grammi tro- tüüli ja mil on sama mõju kui dum-dum-küübid, s.t. nad põh- justavad piimaraski surma.

Pärast seda kui Hildebrandt idasaksalaste poolt 15 aastat ta-

Uus rekord kolmiküppes 22-aastane Jaak Uudmäe oli Ve- nemaal Suukums toimunud kergejõustikuviisvõistluse eestl rekordi kolmiküppes, saavuta- des 16.54.

Võrdluseks võib märkida, et Aleksander Klumbergi rekord aastal 1920 oli 13.85. Asi on tulisti edasi läinud.

gasi ehitati, on selle müüri juures saanud surma ligi 170 inimese idasaksalaste külludest. Umbes 3.000 idasaksalast on põgen- nistakise õhahõnnatud ja selle eest nad on pidanud maksma pi- kaajalist vangikaristustega. Kahe viimase aasta jooksul ei ole ühelgi inimesel õnnestunud üle müüri läände põgeneda.

Mõõdud sügisel toimunud "Sahharovi-ülekuulamist" kutsu- takse "suureks", seokordest aga "väikeseks" ülekuulamiseks. Nüüd ülekuulamist korraldava komitee esimees Feldstedt Andre- sen ütles pärast seokordset ülekuulamist, et oleks soovitat, et kolmas ülekuulamine toimuks Oslo. "Põõrdum norra poliitiliste poole, et nad korraldaks kol- manda ülekuulamise siäl. Selle läbiviimiseks meie vajame tu- gavat Sahharovi-komiteed Norras, mis oleks moodustamine ei peaks olema eriti raske. Niisugune ülekuulamine inimõiguste rik- kumiste kohta Ida-Saksamaal peaks olema põhjalik ja kestma vähemalt kolm päeva. Meie peame ootama jootama teomad ja samaa vahemalt umbes 30 tunnistajat, kes igakõs omalt alalt võiks anda selge pildi sel-

lest, mis Ida-Saksamaal toimub" ütles ta.

Feldstedt Andresen liias juure, et on olemas korraldada plaanid ühe Ida-Saksamaal puuduva ülekuulamise korraldamiseks tuleval kevadel Londonis. Üle- kuulamisi on kavatsustel korral- dada ka Hollandis, Itaalias ja Kanadas, kus endine peaminister John Diefenbaker on andnud oma toetuse Sahharovi-ülekuulamise komiteele.

Nüüd toimunud Sahharovi-üle- kuulamisel oli ka oma järe- ming. Taani eudakoranda esin- daja parlamendi liige Jõrgen Ju- nior on pöördunud kottumistega Oria Mölleri poole küsimusega, miks Taani valitsus ei lubanud idasaksa surmaautomaadi näi- tamist Sahharovi-ülekuulamisel.

"Peaminister kutsus oma kee- lugu kaitsta Ida-Saksamaal ka Ida-Saksamaa end poolt alla- kirjutatud inimõiguste jämedate rikkumiste paljastamise vastu", ütles Junior.

Ta on arvustanud ka selle tõttu valitsust, et Taani ei ole protes- taanud, kui Ida-Saksamaa on jät- nud tähele panemata Helsingi deklaratsiooni ja rikub inimi- õiguse Ida-Saksamaal".

Idapoliitika saksa valimisvõitluses

Saksa sotsialistliku-liberaalse valitsuse idapoliitika nihkub ikka enam praeguse Lääne-Saksamaa valimisvõitluse tulnpuksi.

Kristlik-dokraatrilise oposi- tsiooni laud jätkata läbirääkimisi idasaksalastega, aga mitte "täiendlikke lähe all", nagu praegune valitsus. Kauter Helmut Schmidt omakorda hoi- tab, et opositsioon võimule pää- sedes võib "süüdata tulekahju idapiiril".

Opositsioon juhib tähelepanu piiritõõnise toimunud võetodele, mille puhul on Ida-Saksa pii- ritõõru tulustanud ka inimesi, valitsuseid raija ja riivavad lepi- gud. Meie nõuame, et meie järe- leandmistele vastaksid järe- leandmist (tegedes, mitte pa- beril) ka ida pool. Meie ei lase end suruda ajahädade. Ja me nimetame valeit valeiks, mõra mõrvade ja inimlikkust ehm- milikkuseks."

See Dardanellide allutamine Nõukogude Liidu kontrollile. Nüude selleks esitas Stalin juua II Maailmasõja ajal, ja loobus sel- lest nõudest alles siis, kui Türgi ei määritel 1945) kuulutas Sak- samale sõda.

Nõukogude Liidu ebapiis- vused kavadi fikseeriti kohi pärast Molotov-Ribbentropi pakti sõl- mimest. Nimelt leiti pärast sõda Saksamaal protokollid Molotovi nõude kohta, mis ta esitas siis, kui ta viibis 12. ja 13. novembril 1940 Neapliss. Molotov nõudis siis Hitlerilt vaba vut Soome ja Bul- gaaria üle ning tüppunkte Darda- nellides ja Sündis (Taani väi- nades). Ka kõneles Molotov juua siis Läänerestest kui Venema- kinnest veekogust (Mare clau- sum).

Põtdamini konverentsil nõudis Stalin ka ühe Aedrias suva en- disse Itaalia koloniaalide alla- pandud Nõukogude Liidu ma- daadile. Selle nõude esitamise pidi õigustama Nõukogude Liidu "süüde kaotused" sõjas.

Churchill vastas sellele, et ka Inglismaa kandis raskeid kaotusi, kuid ta ei soovi saada ei Kõn- bersbergi ega üht Balti riikidest, samti ka mitte teile võirad ter- ritooriume. Ka kõneles Stalin fashismist Kreekas, ja võitnuse selle vastu, mida ta jatkas kuni 1948. Alles siis, kui mõluma hak- kas USA abil, samtsid kreekased liua sel (Grammosse) hävitaks 6. septembril 1949) majatavalt kommunistide.

Sõja ja kodusõja tulemusena kaotas Kreeka surumetena üle 0.5 miljoni inimese. Vanematele laste, arvult 18 000, majatumi- selte üht elatada 40 lastekolme- ku. Kreeka kodumaa Kreeka punased kommunistlikke sõl- lid- kudes ja pigenev arv täüks üle 7/9.000.

Trumani dotriin vallas nad nn. küüms sõja, mis kestis üle 20 aa- ta. Et Inglismaa oma majandus- liku olukorra tõttu loobus Kreeka ja Türgi toetamisest ning Vahe- mere kaitses, siis oli see para- matam, et USA võitis need kolu- mused enda kanda.

Seda peamiselt Nõukogude Liidu tugeva surve pärast. Näi- teks kehtestas Nõukogude Liit suuri korras Balkani ja Ida-Eu- roopa kommunistlike korra- nõudis Krihruina allutamisega Moskva kaaskontrollile ja repa- ratsiooninaksudena (natuurs) Saksamaal 10 miljardit dollarit.

Trumani otustav samm, abis- tada Kreekat võitnuse kommu- nistide (sees) ja Nõukogude Liidu vastu, kindlustas me- reriikide vabaduse ja me- rereede vaba kasutamise. Ka oli see eeldus, et sinna võidi hiljem rajada Nato baasid. Lisaks välits

Taanlaste-rootslaste verine tapatalg 300 aastat tagasi

Käesoleval aastal möödub 300 aastat uusaia verisest lahingust Põhjamäel, 4. det. 1676 rootsi ja taani armeede vahel Lundi lähedal Lõdöde-Nelsona-backenil (kus 1876 avati mälestusmärk "Monument"). Taanlased, -hoollimata oma arvulisest ülekaalust, ligemale 11.000 meest rootslaste üle 8.000 mehe vastu, uskusid lõpuks kaotajaks, kaotades umb. 6.000 meest surmuna ja haavatuna, rootslaste rohkem kui 3.000 vastu. Seeja langesid rohkem kui 50 prots. kõigist lahingust osavõtjast.

Lundi lahingu 300. aasta juubeli puhul ilmub ajakirjanduses kui ka arjasmases teaduslikus literatuuris kindistati üksikajakirjandusid selle lahingu käigust ja järelmõjudest Skåne jaanisel Rootsi provintiks. Siin kohal olgu vaid märgitud, et rootslaste hiljav viit tuleb peamiselt kirjutatud nende noore, tollal vaid 21-aastase kuninga Karl XI andekale keskendatud juhtimisele, kuigi ülemjuhatajaks oli vabahärra Simon Heimefeldt.

Samuti tuleb taanlaste kaotus peamiselt kirjutatud nende suhtelise nõrga kuninga Christian vahetusegaale juhtimisele, kuigi taani ülemjuhatajaks oli nimeliselt ratsaväikend Carl v. Arensdorff ning pärast tema raskelt haavata saamist tema vend kindralleitnant Fredrik v. Arensdorff.

Vennad Carl ja Fredrik Arensdorffid olid pärit Mecklenburgist ning olid end kindralite-kolonelideks ületeeninud Rootsi ratsaväes, esimese olles mh. rootsi ealiivvõusa Svea livgarde ratsarügemendi ülemaks. Viidukast Karl X Gustavi vägedest taanlaste juurde ühendamise olid nad saanud kõigest kaksikraadi võrra kõrgendatud, kindruse, mõissaid, jõukalt abielu-nud jne.

Lundi lahingu kaotus ei otsustanud mitte ükski Skåne saatusse vaid ka Arensdorffide elusaatusse. Eluajastunud "vaimarvats" Carl v. Arensdorff suri mõni päev pärast lahingut Kopenhaagenis saadud haavadesse. Ta noorem vend Fredrik, kes oma kuningat vangilangemisele päästas oli võtnud Lundi kaotuslahingu viimases faasis üldjuhtimise endale, taandudes Ländkroneasse ning saati lahituds järgneval 1677 ülemjuhatajana (sõjajõu-kogu all) ei osanud küllalast edukust Kristianstadi taani gaarimisele.

Ta mõisteti koguni "arand-mise" pärast Taani Kõrgema Sõjakohu poolt surma, kuid am-nesteeriti kuninga poolt ta varasemate teenete tõttu. Tubli kindralina suutsi too Fredrik end siiski peatselt rehabiliteerida, ta nimetati kommandanteeriks kindraliks Holsteins ja kogu Taani Maamilita ülemaks, kellena suri 1688 oma suures, kuningalaosi taolises mõisas Ourens, Jütmala, umb. 30 km. Randerstadi põhjapool.

Nende ridade kirjutaja oli juba pikemat aega plaaninud kü-lustada toda Mecklenburgist pärit Arensdorffide Overgaard, selleks, et tutvuda Fredriku suu-re ramatukoguga, nende pildit-algorigi ning erilise kindustat-tud tohka "Arenburgiga", peamõissat kilomeetri võrra ennel. Seda eriti, kuna Saaremaa, Tallin-na ja Pärnu "Arensitele" oli lisanditena tekkinud sõjajäädlike nagu "Arenson", "Arensköld", "Arensborg", "Arenshausen" jt. Pealegi pidas veel Eesti Vaba-

Taani kuningas Christian IV (1577–1648)

riigi ajal revident-metsaüem Arens Saare-Läänese end samuti Mecklenburgist pärinevaks ning hiljuti avastatud. Kuressaare määsumeele lossifooget Henrik Arens (1612–1622) oli tõenäoliselt käinud Rootskoti ülikoolis Mecklenburgis.

Kõigile lisaks sarnas kindral-koloneel Carl von Arensdorff ühel oma maali-reproduktiooni kangelasi Kuusaku kirikupeetaja ja praosti Eduard Ahrensiga.

Tänu ligemale 250 aasta vältel Arensdorffidele kuulunud Overgaard lossi ja mõisamomanku Flemming Junkeri lahkele kül-sele viis see isiklik Lundi lahingu kaotaja lossi külastus toimuda alles 30–31 juulil 1976.

Meeldiva üllatusena osutus mõnisk Flemming Junker nii oma heakajut kui ka trübedu-selt ja sõbralikkusest meie tuntud ülemdiakonik Nikolai Suursõdu täiskopiaks, kuid vähemalt 1/2 kordse suurenduses igatpidi! Nii et taani alaomasti ja linnaokaa-ne antropoloogid ja genea-logistid mõistisid Tallinna ja Põhja-Eesti alaukumale tuleks võtta tõselt eri-urimisele.

Overgaard meenutas kauge-malt Karlbergi lossi (kõrgem sõ-jakool) Stockholmis, kuid lähe-nedes hakkas auto hüplema tre-piesisel kesksega meenutaval auklikul kivistilustel. Kuid 42-toaline loss oli seismiselt täiesti korras ning puhbas, kiviaplaidid ega parkett ei kõlunud ega ra-gisenud astudes.

Saime ruumika külaliskala lossi edelaservas, mille akendest

gist "krahvkonda". Pool osa sel-lest pikki kaitsesvalle Marjageri-fjordi ja Kattegati vastu. Kuid oli võimalik tutvuda ka Junkeri eeskujulike niisutuse seadmete-ga, pumbamajadega, mis hooi-sid põhjavee taseme kõrguse eest sellel ülikuival suvel. Lõssi-manik on küll tuntud "indu-strimagnaat", kuid tema enda tõendil andvat just põllupida-mine selle tõelise käibekapitali ta-metse, ja püsusaadega kaubit-semisele.

Jäi veel lähemalt silmitseda Arensburgi-nimelist iseloomu-lu ku nimega abimajapidamist või karjamõisa Overgaardi lossist umb. 600 m. kirdepool. Siia, loo-dulelike kõrgendikele oli üks hi-lisemaid Fredrikuid, kolonel F. v. Arensdorff alles 19. sajandi lõpul (1881) lasknud püstitada kauni hoimuse, ümbritsetuna kind-lusemüüriaga nagu 17. sajatu ko-nistidelaager indiaanlaste va-stu.

Agaselle paar müüritorni meenutasid Kuressaare-Aren-burgi kindlustorn. Vist olid need ta ehitaja poolt siiski Saare-maal "ära vaadatud"! Kas siin kindral kunagi, viikingiajal või varemgi võis asuda palikonna kaitselinnus – tohiks selguda tu-levastest arheoloogilistest uuri-mistest.

Kuid suurtes ja vanades lossi-da võib pesaajaga kõik juhtuda, eriti tonditsemine ja "kolitami-ne", rääkimata kodukajast. Kõgesime seda toile tulisel ööl vastu 21. juulit Overgaardis öö-bidest: virgusid kell kolm hommikuhetuses mingist trümmi-sest kokkuminekust, keegi oleks nagu käinud kolks-kolks suurte ja raskete saabastega saapikarteli, otse üle koridori asuvas rüüti või "kuningasaalis".

Kas vahet oli taanlaste suur, kuid ümbrat. Taani impet-riini kokkuvõrsemisega – 10-petunud kuningas Kristian IV rahulolemustest ise oma elu-suurselst originaalimaailm maha asunud ja kummitas? Aga, eel-ta seisis siiski lukumatal oma suurtes ratsaväes ja möd-gaga. Sõigus, et pererahvas oli lahti umastunud ühe vaiheuks kaugel lossi teises tiivas, kus olid nende eluruumid ning see üks kolksuiki avatud akna tõttu veelgi kuigi kaugemal või kõr-gemal. Viimast viimas võis me-läbi aj. just nagu Tammsaare ("Kõrboja peremehe").

Poollit tussena ning pahade ailmuistega – hoollimata perah-rava külaliskohusest, häast ommikukavist ja väikeste kuleist – lahkusime kiiresti sel-lest Lundi lahingu kaotaja kummitusloost.

Igaüks kannab oma saatust ja needust või õnnistust endaga, oma südames ja kogu olemises. Igaüks võtab uritulis või sur-tes ja uhketes lossides Stock-holmi naasnut ootas meid va-pustav surmatööde: just toll saap-tuslikul hommikulunni oli üks mu väga lähedastis kuulsi ka-gel, teisel kontinendil leidnud õnnetuks. ILMAR ARENS.

Christina ja Prits Jõgi sündis Danderpöis tular.

Jak Pärnasep Lakewoodist USA-st lendas Tokiosse pühiloogide maailmakongressile.

Harry Isk USA-st töötas Saudi Araabia insinööri valla-päet-la omakealike teenistusele.

Prof. Els Oksaar ei ole Hamburgi aasimisega kaotanud kontakti Rootsi ülikoolidega.

Els Oksaar rootsi ekspertide grupis

Professor Els Oksaar, Ham-burgi ülikooli üldise ja võrdleva keeleteaduse korraline professor, viibis 6–10 sept. Stockholmis rahvusvahelisel Nobel in sümpo-sionil, kus ta pidas ingliskeelse etekande intertexti, bilingvismi ja interaktsionaalse koostöö ühe. Professor Oksaar on kahe viimase aasta jooksul sageli viibinud Rootsis, kuuldes ainsa humanistina valituse üle-maldest loodud ekspertgruupi, mille ülesandena on Linköpingi ülikoolile lun Rootsi teadusliku süsteemis täiesti uut uurimis- ja õpetusstruktuuri.

Samasegast on ta ka suurema komisjoni liige, kuhu kuulub humanistide veel rootsi aka-deemia liige professor Sten Lindroth Uppsalast ja rida tu-nus arstiteadlasi ning ühis-kon-tendatsi. Komisjon viib oma töö 31. aastal lõpuni, oles pannud aluse uutele interdistsiplinaarse-tele uurimisaladele Rootsis.

Els Oksaari ilmus Frankfurti raamatumessiks septembris

Schwann-kirjastuse näiljaand interdistsiplinaarne uurimus keele dialektilaast, mis käsib lingvistilist, sotsioloogilist ja psühholoogilist probleeme ü-lukute nimetuste alal peamiselt moodas saksa keeles.

Autor on loonud uue teooria lütkomade interpreteerimiseks ja võrdleva raamatuga eksperimen-taalses osas faktoranalüüsi abil saksa ja rootsikeelseid tähendus-likke struktuure. Titled: "Be-rufszuschreibungen im heutigen Deutsch. Soziosemantische Untersuchungen. Mit deutschen und schwedischen experimentellen Kontrastierungen".

Els Oksaare aulest on lisaks kolmele raamatule senini ilmu-nud 130 trükitist keele teooria ning psühho-, sotsio- ja pedoloogilist valist. Trükis on tal praegu ka raamat laste keele üle seika-les: "Spracherwerb im Vörschulalter. Einführung in die Pädagogik" ja kaksikkeele-les: "Bilingualismus". Mõle-mad ilmuvas saksa kirjastustes.

Uus püügipiir ei takista venelaste püüki USA rannas

WASHINGTON (VES) – Märtsis 1977 kehtima hakkav 200-miilne kalapüügipiir Rootsi rannikult jätab siiski venelastele võimaluse saada Amerikale vete-kala, teatub Associated Press Seattle'ist. Läänearnikul on nimelt moodustatud uus kala-püügikompani USA ja N. Vene kapitaliga, mis kannab nimega U.S.-U.S.R. Marine Resour-ce, Inc. Kompanii peaseaduse on ameerika erafirma Bellin-gam Cold Storage ütle pool ja N. Vene riiklik Sõjavõitluse teisel pool.

Bellingham president James Talbot suhtub asjasse puht äri-mehehulga ja kindalt, et ühisest kalapüügikompanist olvad Ameerikale palju kasu. "See kokkulepe on väga kasulik ameerika kaluritele, muudu me poleks seda teinud," ütlev äri-aline Talbot ja lisab, et kokkule-pe olvad kaugisik mõlemale po-lele.

Associated Press kirjasatja ütlev: "Partnerus kahe maa

vahelises kalakompanis annab nõukogudele võimaluse endist saada 200 mere miili kaugusel USA rannikust sed kalakogust, mida nad siit püüdsid enne rannapirritkonna laiendamise saadust."

Kalalõõstur Talbot aga ütlev, et uus kokkulepe annab ameerika kaluritele võimaluse püüda siit ka haugtruska, mida seni püüdsid vaid välismaised kalaevad. Haugtruska võidakse Belling-hami vastavales ettevõttes ja saadetakse siia N. Venesse. Ka-leksperid on arvamisel, et haugtruska võidakse hakata ra-jama suuremat turgu ka USA-s, kuid on ka võimalik, et püütud haugtruska viiakse N. Vene kala-laevardele ümber töötlemiseks.

Alaska turvalituse ekspert Walter Jones ütles, et väliskapi-tal on paigutatud ka Alaska ka-lakompanidesse. Jones avaldas aga kahtlust, kas on legaalne viia Ameerika vetest püütud kals vi-lismatistele laevadele ümber töötlemiseks.

M. Vainu mosaiikide näitus Göteborgis

Reedel 8. oktoobril kell 19.00 avatakse Göteborgi Eesti Majas Mady Vainu mosaiikmaailme näitus, kus avastada ühe kun-stiajaloolane Kain Rebas. Es-timalele tuleb 30 tööd kunstniku viimaseest loomingust.

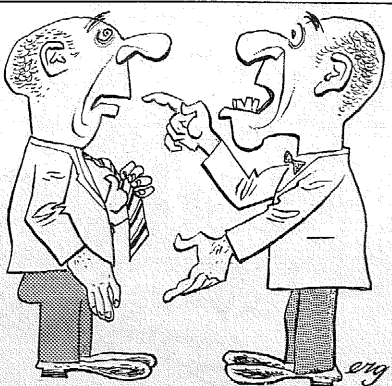
Mady Vainu debüteeris 1973 Mõrkomis iseseisva näitusega ja on pärast seda esinenud kaks korda Stockholmis ning üks kord Karistadis. Nendele galerimä-tustele lisanduvad mitu esimest Rootsi suurettevõtetes Värm-lands ja korduvalt ka ühisnäi-tustel.

Nii eesti kui ka rootsi ajakir-jandus on suhtunud tunnustaval kunstniku suhtelisele harva ka-sutatud tehnikasse ja visiooni-desse. Filpitads Tidningen kir-jutas ühe näituse puhul: "Võib rahulolult nentida, et Mady Vainu on oma isikupärane kunst-ni-

kuprofil. Ta ei katseta jäljenda-da teist, vaid taotleb puhtakujul-ist omaenda stiili, omaenda kunstnikunägu."

Eesti Päevalehest loeme Eevi Endi hinnangut: "Tema saavuta-tud tööid on maistekad, taas-ehidlikud ja hüüsiirikkad". Teatajast loeme: "Mady Vainu tarmukas eneseteostus rajab oma teed. Väisi-Eesti Galeris es-tatud tööde järele otsustades tohiks see tal õnnestuda."

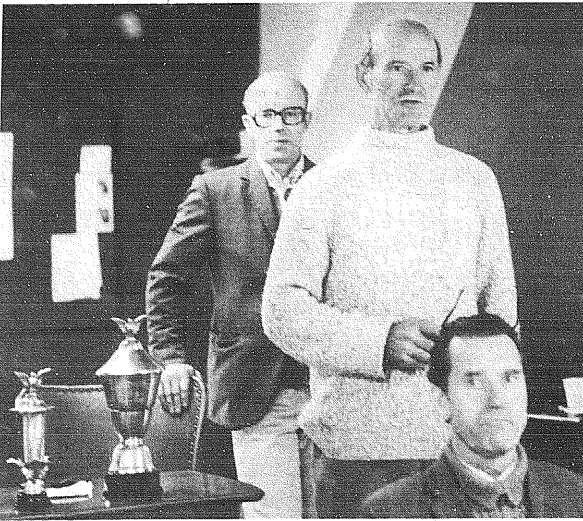
Mady Vainu on oma töid khni-mud eesti ühtse helerididele, näin Stockholmis Eesti Aplekooli ja Arvika Eesti Seltile. Viimasel looteril selleaastasel suvepäeval võitis töö huvitava kombel üks Göteborgi eesti daam, sellega pääses mosaiikunni juba enne 8. oktoobril avatavast näitust Göte-borgi.

Enne 19. septembrit: Kuidas te jalgate abielu rikkuda minu väinaga? Kas ka see kuulud sotsialiseerimise, onanisi jngimise programmi?

Mady Vainu mosaiikil loomas

Rändkorikate ülevõtteid toimus laskemajas. Pildil teeb Sõderlaine Eesti Laskespori Klubi esimees Karl Oskar Luts, kes on istunud juha neli aastat ning kolme viimase aasta laskemist võib nimetada karika võitlusteks, sest mõlemal laskemajal on välja pandud ränduuhindade nurgas hõbekarikad.

Eesti laskurid võitsid Östertäljes lätlasi

Selleaastased laskevõistlused lätlastega toimusid Östertälje Metsalaskerajal kus eesti laskesportlased võitsid nii sõjaspisist laskemist kui ka pistoli alal. Need sõjaspisistlused lõunaah- ritega on aast lõidud juba neli aastat ning kolme viimase aasta laskemist võib nimetada karika võitlusteks, sest mõlemal laskemajal on välja pandud ränduuhindade nurgas hõbekarikad.

Sõderlaine Eesti Laskespori Klubi, kes oli võistluse peakorraldaja, algasid ettevalmistustööd juba paar nädalat varem. Korraldajad laskeradaid, seati korda märkideid ning koostati täpne võistluse kava, mis ajaliselt on lõpiviidav päeva jooksul.

Läti laskesportlased, kes kõik elavad kaugel pealinast, olid juba varakult kohale jõudnud ja nii võis võistlus alata etteantud ajal.

Sõjaspisist lasti 300 meetri laskerajal 30 lasku – igast asust 10. Iga maa võistlusmeeskonda kuulusid 8 laskurit. Eesti meeskond tuli võitjaks 1712 punktiga kuna Läti meeskonna tulemuseks jäi 1566 punkt. Eesti meeskond võitis seega 146 punkti võituse ülekaaluga.

Eesti meeskonna individuaal- tulemusel olid paremusjärjekorras järgmised: Kiuts 24, Tuskammi 22, Klamas 22, Tuskammi 21, Kenas 20, Kenas 20, Talvar 20, Virmalt 19.

Lätlaste tagajärjed: Erdmanis 251, Erdmanis 212, Lantmanis

189, Dambergis 187, Tamsons 186, Knops 186, Radells 184, Dambergis 171. Individuaalselt oli sõjaspisist alal parimaks laskuriks lätlane Erdmanis 251 punktisile tagajärjega.

Paralleelselt sõjaspisist laskemisega toimus teisel laskerajal võistlus standardpüstolist kal. 22. lastes 25 meetrit 20 lasku. Meeskonna liikmete arv oli sama ja eestlaste tulid võitjaks 1392 punktiga lätlaste 1303 vastu.

Eestlaste üksiktagajärjed: Toman 189, Akberg 184, Ainsaar 177, Havam 176, Kenas 171, Lai- gar 171, Grauen 164, Virmalt 160.

Lätlaste tulemused vastavalt: Landmanis 180, Bile = 69, Tamsons 163, Erdmanis 162, Liizins 153, Dambergis 157, Radells 154.

Pistoli alal oli individuaalselt parimaks meie noorlaskur Tomas Toman tunnustust vääriva tagajärjega – 198 punkti 200 võimalikust! Kuna eestlastel on pistoli alal võitnud kolm aastat järjest – siis omamidi ränduuhind – hõbekarikas seekord jääda.

Päile võistlusi, mis kestsid hilispealelõunani, istuti Metsalaskeraja moodas laskemajas kaminatule päetel kus pehku kohvi ja võllehu ning samas toimus pidulik ühine lõuna- ja õhtu- söök.

Sõderlaine Eesti Laskespori Klubi esimees Ago Talvar andis igale laskurile mälestusplakati laskuriku märgiga, Eesti Läti rahvusliidudega ja aasta arvuga 1976 puu alusel.

Lätlaste meeskonna juhtiks oli

Alfons Balner, kes oma sõnava- tus ütles, et seda oli ta nagu al- manud, et midagi on juhtumas. Noorte juurdekasv laskuriteks on lätlastel minimaalne ja see ongi peapõhjus, miks eestlastel võistlus. Ta lootsi aga hea treeni- ning peale ja võiduse järgmisel aastal. Eesti noortele laskespori võitjajärgena alustas Sõderlaine Eesti Laskespori Klubi juba hulk aastaid tagasi, millal toimus esimeseks tutvustamiseks nn. Laskespori Päev ja sellele järgnesid regulaarsed Laskespori Laagrid, millised iga as- taga populaarsemaks on muut- mas ja osavõtjate arvu poolest järjest kasvavad. Klubi algatus on head viisi kandnud.

Õhtu eel lähtuti tugevate käsi- pigistustega, järgmise aasta karikavõistluse korraldajateks on lätlaste ja need toimuvad ar- vatavasti Norköpingis.

ANTS PAAS

Betty Ford baltlaste külaliseks

CHICAGO (VES) – Presidendi abikaasa Betty Ford võitis oma siinsele leedu rahvuslikult pidu- stusest suures Amphiatri hoo- nes. Hiljem oli Betty Fordi aasa korraldust vastuvõtu kutsamale ringkonnale, kus peale balti rah- vate esindajate viibisid senaator Charles Percy ja Illinoisi kuber- ner Daniel Walker.

Betty Ford, olles jälgitud leedu pidustusi, avaldas leedustele tunnetusi nende kõrgeaseme- liste ettekannete eest. Vastuvõtu oli ette, et tema abikaasa on oma poliitika alati pöördunud toetada Balti rahvaste taotlusti ning tahab seda teha ka tulevikus, et rahuli- ke vahenditega taastada balti rahvaste ühtsust.

Eestlaste poolt oli vastuvõtuil Illinoisi Eesti Organisatsioonide Esinduskoor esimees Enno Toomsoo abikaasa Laila.

Juutide kontakti-otsimine

NEW YORK (VES) – New Yorki-Bronxi asuv juudi-jidish keel ja kultuuri harrastav orga- nisatsioon pööras kirjaliku ette- paneku eestlaste poole kon- takti loomiseks ühisteks aktioo- nideks eriti mitmekoise haridus- se kohta käiva seadusandluse osas.

Organisatsioon, mis oma de- gatsioonis võtab oma augustikuu lõpus Jerusalemmas toimuvast jidish-kultuuri maailmakonve- nentsist, kinnitab oma sõidara- nust USA eesti ühiskonna taotlus- tega etnilise kultuuri säilitami- seks ja tugevdamiseks.

Varem on ka mitmeid teisi et- nilisi grappe pööranud eestlaste poole koostöö loomiseks.

Broshüür Mustamäe elamutest

Kodumaal ilmunud fotobros- hüür annab ülevaate Tallinnas kõige tuntumast uuest elamurajoonist Mustamäest, mille kuula- sus kuulda-vastatud ka VE- nimelaale, kust tulevad need el- niid juba maja võtmise ja el- ni alustamiseks: "Mustamäe".

Mustamäe koosneb 9 mikro- rajoonist, seal elab u. 85 000 in-imest. Majad on üldiselt viie- ja üheksakorruselised, ühe mikro- rajooni keskuses asuvad tein- dusaustused. Iseteenindamis- pooldi kutsutakse uuema väljendusega "ABC-tüüpi selvekap- lus".

Rajooni ligilad asuval Rahu- mäe kalmistul puhkab – vasta- valt broshüürile – "tuntud revo- lutsioonäre", nende hulgas ka Üks skaklane, ja kirjanikud Oks ning Mändmänd, kunstnikud Paul ja Kristjan Raud.

Ühe kohviku nimeks on "Sõ- nik", küllap see on määratud ai- nult venelastele. Elamud ise meenutavad mõnelt Stockholmi moodi linnaajast – kait- majad ja fantaasia puudus.

Elamute kvaliteedi kohta ei anna fotod selgust, aga kodumalt tulnud teadete järgi jätab see palju soovida. Üks perekond pidi terve aasta ootama, et muuta oma veevärkide süsteemi korteri- vähegi elamiseksõhulikuks.

Memoriaaltahvlite linnaks on Elva

Broshüüris "Tartu rajoon" (Tallinn 1972) öeldakse Elva kohta, et seda väikelinna Tallin- se hästi "Tartu-lähedase suvi- skohana, kus igal aastal vedab oma puhkuse mitu tuhat teni- gradiist, moskvälase ja tart- last." Sellele lisatakse, et "täna- päeva Elva on 13,2 ruutkilomeetri suurusel territooriumil paiknev 6300 elanikuga suvituslinn.

Vilmasel aastal on kehtinud sinna uue linnaosa Arimäe, Moonusel, Mähmälä, Kulbi- luse, Peeduli ja Peedumäe. Lin- nas paiknevad mitmed Tartu et- tevõtte tehnikad. Kõikidele asu- tustele on suuremad Elva Me- samajandi ja Elva Tarbijate Ko- operatiivi ettevõtted, koonidse "Eesti Põllumajandustehnika" Elva osakond, mille ehitusorga- nisatsioon, autobaas ja veteri- naarvabrik. Linnas on keskkool, sportikool, kaks raamatukogu, koduloomuuseum, kultuurimaja ja rajoonhaigla. Peedul asuvad rajoonihaigla osakond ja kirja- nikku puhkekodu."

Endine Adu Reinvaldi elumaja asub Tombi tän. 11. Selles majas elas kirjanik aastail 1904–1910. Hoone säilib ümberhajatuna. Jaanuaris 1970 avati majal me- moriaaltahvlite.

Aino Kaldal elukohaks Elvas oli peamiselt hotell "Elva", nüüdne internaat Heideimann tän. 44. Selles hoones kirjutas Aino Kallas

Koidula elu käsitleva "Tähele- nu". Internaatihoonel avati det- sembris 1964 memoriaaltahvel. Pioneerit (tänavas num. 9) sõnalaadiga paigutati oktoobris 1961 memoriaaltahvel Ivan Kondako- vile. Vilmanne oli aastail 1896–1918 Tartu ülikoolis farmatseu- tika professoriks ja elas Elvas.

Kirjanik Jaan Kärner elas Ed. Viide tän. 4. Ka seal on hoone ol- nud memoriaaltahvel. Saunati tähistati jaanuaris 1970 memo- riaaltahvliga Heideimann tän. 5 asuv maja, kus elas helioleja Eduard Oja. Majadel, kes elas näitekirjanik Hugo Randsepp, memoriaaltahvelid oktoobris 1961. Ajakirjanik kirjanik Richard Janno elas Elvas Jaan Kärneri tän. 18, kus ta ka suri. Jaanuaris 1970 avati ka sellel majal me- moriaaltahvel.

Pikemat aega elas Elvas (Jaan Kärneri tänav 4) ka kunstnik Eduard Kutsar (1902–1970). Tema kodus asub nüüd eteljee- museum (Elva koduloomu- seumi filiaal). Hoonele paigutati memoriaaltahvel.

Näitleja Jaan Lepold Hanseni (1878–1964) majas Ed. Viide tän. 2-a asub tema naine kandeve ma- juseum. Selle majal ehitas L. Hansen ise. Kultuuriloo jäädvusi- tamiseks tegi ta oma järgi juureehituse – kaminasaali, kus vahetult ekspositsioonit- vana Elvasa seest kultuurite- gelasi. Näitleja elumuri muu- deti tema 90. sünniaastapäeval memoriaalmuuseumiks, avati kaminasaal ja majale asetati memoriaaltahvel.

Elva metsakalmistul on Eesti kaunimad. Sinna maetud kul- turitegelaste haud alluvad riiklikele kaitsele. 1961 avati kalmistu kirjanik Jaan Kärneri mälestusmuuseum (skulptorid Taniloo ja Sirp). Näitleja L. Hansen ehitas oma haudakel- le oma eluajal.

Elva linnast 3 km eemal, Tam- sa külas asub Laguja teeristil Elva-Tamsa tankilähingu mä- lusestik. Et takistada Elva talu- haitamist, ründasid sakslased El- vast Tamsa ja Tamsa küla elu- naks venelasi. Sõjajalgsus loetak- se seda lahingut Eesti valla- nuse suures võitluses.

Selle tulemusena hävis pool Elva linnast ja Tamsa küla, mis elas kaugel pool linna. Venel- laste vallutasid Elva 25. augustil 1944. Tankilähingus hävitati 24 saksa tanki ja langes 1200 saksa sõdurit.

Venelaste kaotusi ei nimetata. Ainult märgitakse, et Tamsa kü- las langes vene komandüri, vene- ralmajor Potapovi, Kõla lähedal Mõrgrame nõlval paiknev aga tundmatu sõduri haud memo- rialpaadiga ja selle lähedal kindral Potapovi mälestusma- mas.

Uskude levik

Stockholmi usutoloogilise asutus on teinud kõrvutuste uskude olukorras praeguses maailmas. Ristiusuoli on kokku 945 miljonit ehk 14,5 prots. bud- dhaismil 599 mil, ehk 13,4 prots., hinduist 514 mil, ehk 13 prots., budhaismil 249 mil, ehk 6,3 prots. ja juute 14,5 mil, ehk 0,4 prots.

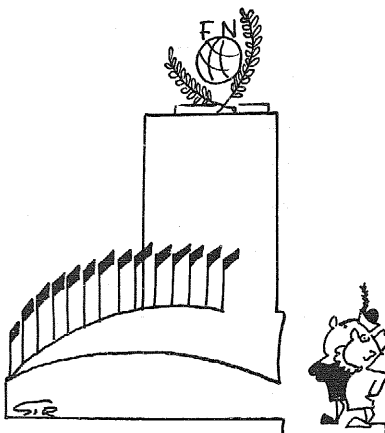
Ristiusu on almus usk maail- mas, mis on levitud kõigis maailma osades, ja ta on valit- sevaks üksus kõigjal, väljaarva- tud Aasia. Euroopas on ristiusu- lisi 353 mil, muhamediusulisi 8,5 mil, juuriusulisi 4 mil, ja bu- dhaismil 0,2 mil. Ristiusulisteist on üle pool katoliiklaseid, 35 prots., protestantid ja 10 prots. ortodoksid. Katoliiklaseid arv on siiski vähenenud 1970–75 vahel 674 miljonist 525 miljonile.

KGB-võte?

Kokkuvõtte ajalehes "Ko- dumaal" ilmus 28. kuu, milles öeldi taga Tiit Krolli, kes viibis viis Austraalias. Teatud paluti saada kellelegi, kellele Tiit Kroll olevat tädi.

Tiit Kroll-Simul on Austra-alias elav ajalehe "Meie Kodu" toimetaja, kes ei ole endal olevat mingelt taolis sugulast, eriti ei saa ta noore inimesena olla kel- legi täiskasvanu "tädi". Pealegi on "Tiit Krolli" demasolu "Kodu- maal" teada juba alates 19.9. 1974 mil ta selles ajalehes sõimati.

Küsimus tekib, kas niusugused olimeismuutlused pole KGB us- võtte, et saavutada kontakte või saada teilekummaid andmeid pa- gulate kohta.

UNO julgeolekukonkurg võitis vastu otsuse, mille kohaselt Ang- olole balluleeturgijaks tunnustatakse Lõuna-Aafrika, kes peab maksima sõjakahutusa. Resolutsioonis leidub ka paragraaf, milles muudatuse öeldakse, et põhimõttelisele pole ühelgi võbrali riigil õi- gus sekkuda teise riigi siseasjadesse. Aga kogu asjaajajaks pole mainitud ühtki hukkamõistust sõna Vene-Kuuga osavõtu kohta Angoole koduõiguse.

Võit võit! – Ja. Aga täid sa Maali, kes see sirkus sin hinnast asup?

Õliprobleemid Ekuadoris

Ekuadori areng on ühtlasi seotud õliprobleemidega. Enne aastat 1972 veeti välja peamiselt banaanid, kakao ja kohvi. Nüüd moodustab õli väljavedu 60 prots. Ekuadori ekspordist ja see on kasvab üha, kirjutab Lõuna- Ameerika repordajahiselt ta- noisaabund Andres Küng.

Sõjaväeline valitsus organi- seeris riikliku õlifirma CEPE, mis võitis ära 1/4 USA Texaco- Gulfi produktioonis. Ekuadori astus õliproduktentide ühingu OPECi liikmeks, USA vastuse- suet hoolimata. Sisepoliitika toimub kogu aeg võitlus rahvus- like ja rahvusvaheliste gruppide vahel. CEPE omakorda on kogu aeg konfliktis Texaco-Gulfiga. Pole ka päris selge, kuidas ar- vestada riiklikele firmale kuulu- vali õliosa.

Ekuadori kasvav rahvuslik iseteadvus avaldub ka kalanduse alal. Ekuadori laienemas oma ter- ritoriaalpiire – Islandi eeskujul 200-le miile ja saatud sellega konflikt. USA kalatööstusega. Tekkides väga sarnased situat- sioonid Islandi-Inglišma kala- sõjale. Ekuadori valvetaavad võidid künni USA-taareleid, kes kippusid kalavesi põhjale kalastama 1971. Jätkas USA andnast Ekuadorile sõjalist abi ja abivõrdsid ka majandusliku abi lõpetamiseks.

Ekuadori olid sunnitud järele andma. Pealegi on rannikuveed puhtaks põlunud ja kalastamine

on nagunii nihkunud kaugemale algumast.

Sisepoliitika avaldavad era- komad survet, et sõjamehed la- heksid tagasi kasarmutesse ja et teostatakse vabad valimised. Ainult kommunistid on rahul sõ- javäelise valitsusega, kuna see on võrdnele loege aga küsua orriti taga kommuniste – see onlemb müdigi ka sõjaväelaste nõukohast. Poolitise asata pärast on lubatud teostada vabu valimi- si.

Õli väljavedu ei sõudusta eriti vaesemaid rahvasteid. Oitrikussid ei jooda ühtegi nend. Kõik muutub kallimaks, ja nagu tavallisel, tõusevad hin- naid kiiremini kui palgad.

ANDRES KÜNG

Andres Küng

Kirjanik Oskar Lutsu haud ja mälestusmärk Tartu kalmistul.

